

I.S.M.B.

Olimpiada de Fizică Etapa pe sector – Clasa a X-a 17 ianuarie 2004

Subiectul I

Trei fizicieni experimentatori E_1 , E_2 și E_3 , dispun de un număr foarte mare de condensatoare identice de capacitate $C_0 = 10$ pF : fiecare dintre ei utilizează N astfel de condensatoare pentru a construi o baterie de condensatoare, apoi determină capacitatea acesteia, $C(N)$.

Bateriile de condensatoare construite sunt formate prin legarea în paralel a n ramuri ($n = 1, 2, 3, \dots$) ; în fiecare dintre aceste ramuri, se află condensatoare legate în serie, după cum urmează :

- E_1 leagă în serie câte z condensatoare ($z = 10$) în fiecare ramură ;
- E_2 pune în prima ramură *un* condensator, în a doua ramură – *două* condensatoare, în a treia ramură – *patru* condensatoare etc, în general, în ramura m conectează în serie 2^{m-1} condensatoare ;
- E_3 pune în prima ramură *un* condensator, în a doua ramură, *două* condensatoare, în a treia ramură – *trei* condensatoare etc, în general, în latura m înscriiază m condensatoare.

a) Calculați câte condensatoare N_1 ar trebui să utilizeze E_1 , pentru a obține o capacitate $C(N_1)$ cel puțin egală cu $C_1 = 1$ nF . Ce avantaj prezintă gruparea în serie a celor z condensatoare în fiecare ramură ?

b) Arătați că (oricare ar fi valoarea lui N_2) E_2 **nu** poate obține o capacitate $C(N_2)$ mai mare decât o anumită valoare maximă C_2 și indicați această valoare.

c) Analizați dacă E_3 poate obține o capacitate $C(N_3)$ cel puțin egală cu $C_1 = 1$ nF și comentați rezultatul.

Subiectul II

În spațiul intergalactic se găsesc N corpuri identice, considerate punctiforme, cu masa m și sarcina electrică q . Cele N corpuri sunt repartizate omogen pe o sferă cu centrul în O și au viteze egale în modul și orientate radial, de la centru spre exterior.

Presupunem că, în cursul evoluției sistemului, corpurile rămân pe o sferă de rază r și au viteze egale în modul, orientate radial.

Considerăm că singurele interacțiuni dintre corpuri sunt cele de natură coulombiană și cele de natură gravitațională (newtoniană) ; corpurile nu interacționează decât între ele, orice alte interacțiuni exterioare putând fi neglijate.

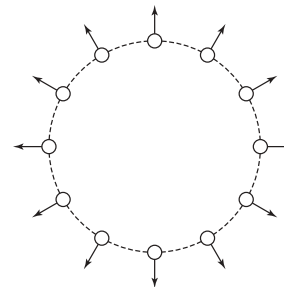
Când $r = R_0$, valoarea vitezei corpurilor este v_0 , iar când raza sferei devine $8R_0$, viteza corpurilor are valoarea $0,125 \cdot v_0$.

a) Scrieți expresia raportului dintre energia potențială de interacțiune coulombiană și cea de interacțiune gravitațională (newtoniană).

b) Arătați că, în condițiile din enunț, sarcina specifică a fiecărui corp nu poate depăși o anumită valoare și calculați această valoare.

c) Stabiliți cum variază viteza corpurilor, cât timp $r > R_0$. Ce valoare va avea această viteză când $r = 10R_0$?

Se dau : constanta atracției universale (din legea lui Newton) $K = 6,67 \cdot 10^{-11}$ N · m² · kg⁻² și constanta din legea lui Coulomb, $k = 9 \cdot 10^9$ m · F⁻¹.

Subiectul III

Un dipol electric reprezintă ansamblul format din două sarcini punctiforme, $q_1 = q$ și $q_2 = -q$, situate la o distanță ℓ una față de alta. Se definește modulul p al momentului de dipol prin relația $p = q\ell$.

Într-un sistem de axe de coordonate rectangulare xOy , este plasat un *dipol electric* cu sarcinile punctiforme $q_1 = q > 0$ și $q_2 = -q$, astfel încât sarcina q_1 se află în punctul $P_1(0, a)$, iar sarcina q_2 , în punctul $P_2(0, -a)$, cu $a > 0$.

Se consideră un punct $P(x, y)$, mobil în planul xOy , astfel încât distanța față de origine, $OP = r$, satisface relația : $r \gg a$ și se notează cu α unghiul format de OP cu axa ordonatelor, Oy .

În condițiile enunțate, deduceți (în funcție de r, p și/sau α) expresiile pentru :

- a) potențialul electric V în punctul P ;
- b) tensiunea maximă U_{MAX} dintre două poziții posibile ale lui P (considerând că $r = \text{const.} = r_0$), precizând aceste poziții particulare ;
- c) modulul intensității câmpului electric E în punctele în care $V = 0$.

Subiectele au fost elaborate de Comisia Centrului de Excelență București

1. Fiecare dintre subiectele I, II, respectiv III se rezolvă pe o foaie separată.
2. În cadrul unui subiect, elevul are dreptul să rezolve în orice ordine cerințele a, b, respectiv c...
3. Durata probei este de 3 ore din momentul în care s-a terminat distribuirea subiectelor către elevi.
4. Elevii au dreptul să utilizeze calculatoare de buzunar, dar neprogramabile.
5. Fiecare subiect se notează de la 10 la 1 ; 1 punct se acordă din oficiu. Nota finală reprezintă suma punctelor acordate subiectelor.